

ELS PARES DE ROVIRA I VIRGILI *

Antoni Rovira i Virgili, el gran escriptor i historiador tarragoní, va néixer el 26 de novembre del 1882 en un pis baix de la casa que portava el número 20 del més característic, possiblement, dels carrers de Tarragona: el carrer Major. Ell el recordava amb entendriment i el va cantar quan, a l'exili, s'apropava a la vellesa, amb contingut lirisme:

Via cabdal de la Tàrraco antiga,
tens als costats els vestigis d'arcades
que Octavi August, triomfant, enaltien...
No hi ha en el món perspectiva més noble.

N'evoca també el traçat «geomètric», amb la catedral «al capdamunt de les amples escales», i després de dir que «tan lluny com vaig, en duc sempre la imatge», afegeix:

Espero el jorn que els ulls dalerosos
reveuran bé les directes figures...
Serà un matí, hora lleu i serena.

Malauradament, aqueix matí no el va poder veure.

Rovira i Virgili fou el primogènit d'Antoni Rovira i Mateu i d'Àngela Virgili i Llorenç. Posteriorment, van venir al món dues nenes: Àngela i Consol.

Quan ja sobrepassava la cinquantena, l'autor de la immortal «Història Nacional de Catalunya», en una entrevista que li va fer el periodista Domènec de Bellmunt, publicada al diari «La Rambla», parlava dels seus progenitors en aquests termes: «El meu pare era de Sarrià, a la Conca de Barberà, i era fill segon d'una família de pagesos

* Del llibre en preparació «Vida i obra de Rovira i Virgili».

que tenien poques terres, i no massa bones, i les conreaven ells mateixos. El meu pare que no devia sentir atracció per la feina de pagès, aprenqué un ofici, al poble mateix. Ja de jove era d'idees avançades i sovint compareixia a treballar (cofat) amb una gorra frigia. S'alçà amb una partida de republicans i corregué uns quants dies per la comarca. Quan jo era menut, encara hi havia, en un racó del rebost de casa, la vella carrabina del meu pare. Emigrà, cap als vint-i-cinc anys, a Montevideo on va estar uns dos anys. Allí un professor particular li ensenyà de llegir i escriure, puix que al poble no n'havia après. De tornada de Montevideo, anà a Tarragona i allí conegué la que havia d'ésser la meva mare. Poc després es casaren.

* * *

—La meva mare —continuà dient Rovira i Virgili— era filla d'Altafulla; el seu pare, Pau Virgili, era fill de Reus, on tingué un negoci de carros. Els germans de la mare eren boters; ella era cotillaire a Tarragona. En la família hi havia gent de mar. De fadrina ella era noia formosa. La seva qualitat més accentuada fou sempre l'ésser extraordinàriament treballadora. Tenia un viu esperit emprendor. Casada, s'establí del seu ofici, i la botiga tingué una època pròspera. Quan jo vaig nèixer, aquells dos antics obrers estaven en bona posició. Però aviat el negoci decaigué. A mi em sembla que els meus pares no s'adonaren del principal motiu de la decadència que fou, al meu entendre, la significació republicana i laica del meu pare, que apartà molta clientela de les famílies benestants, molt influïdes per la clerecia. En arribar jo a l'adolescència, vaig trobar-me amb les angúnies econòmiques dels meus pares. La meva mare, però, no es donava; i ho hauria resolt si no hagués mort. Feia anys que no tenia bona salut; uns mal-parts l'havien afeblida. Era un model de dona feineria i amb traça. Portava la botiga i la casa; sabia, més o menys, ultra el seu ofici, altres oficis i totes les arts casolanes. Feia de modista, de sastressa, de pagesa... Sabia fer tota mena de requisits de taula. No sabia de lletra; ella en volia aprendre i jo vaig intentar d'ésser el seu mestre. No en vam sortir. Pel temperament, pel caràcter, jo m'hi avenia molt. Podria dir que en les qualitats de la meva ànima hi ha tres quartes parts d'herència materna i una d'herència paterna. Sabia moltes rondalles i moltes cançons. Li plaïa de cantar i tenia una veu clara i argentina. De vegades, al taller, amb les oficials i aprenentes organitzaven una mena d'orfeó. Era creient i practicava. Però deia sovint: «Jo crec en Déu, però no pas en els capellans»... Conservo vivíssims alguns dels

records infantils, sobretot els de les meves llargues estades estiuenques prop del monestir de Poblet. Tocant de les muralles del recinte exterior, els meus pares havien comprat una masia amb la terra corresponent. Amb la meva mare, que cercava la salut en aquell clima, i amb les meves germanes, més petites que jo, hi anava abans de la sega i no tornava a Tarragona fins després de la verema... Quan, tenint jo més de 15 anys, la mala situació econòmica de la meva família obligà a vendre la masia de Poblet, la meva mare i jo vam tenir un fort disgust...»

Parlant de la mare de Rovira i Virgili, un il·lustre escriptor, Carles Soldevila, ha escrit en el «Quadern Blau» dedicat al gran tarragoní: «Fou ella qui descobrí les aptituds del seu fill, i amb veritable apassionament de mare, va lluitar per donar-li una instrucció que no peretocava a la modèstia de la seva naixença. D'amagat del pare, que s'entestava a dedicar el noi al comerç, va confabular-se amb el mestre En Josep Pujol, del Col·legi Provincial de Tarragona... I el mestre mateix va avençar els diners de les primeres matricules a l'Institut, i En Rovira va començar el batxillerat». Allí aconseguí la distinció màxima: el «faixí amb borles d'or», com deia el diploma.

La mare de Rovira i Virgili morí l'any 1901. Tot fa creure que fou enterrada civilment.

A. BLADÉ I DESUMVILA